

62013CJ0266

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

19. marts 2015 (*1)

»Præjudiciel forelæggelse — social sikring — forordning (EØF) nr. 1408/71 — aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater på den ene side og Det Schweiziske Forbund på den anden side om fri bevægelighed for personer — statsborger i en medlemsstat, i hvilken han har sin bopæl, der er ansat som arbejdstager ombord på en rørudlægger, der fører et andet tredjeland's flag — arbejdstager, som først var ansat af en virksomhed med hjemsted i Nederlandene, dernæst af en virksomhed med hjemsted i Schweiz — arbejde, som successivt udføres over et tredjeland's del af kontinentalsoklen, i internationalt farvand og på visse medlemsstaters del af kontinentalsoklen — forordningens personelle anvendelsesområde — bestemmelse af, hvilken lovgivning der skal anvendes«

I sag C-266/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandene) ved afgørelse af 12. april 2013, indgået til Domstolen den 15. maj 2013, i sagen:

L. Kik

mod

Staatssecretaris van Financiën,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, T. von Danwitz, og dommerne C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász og D. Šváby (refererende dommer),

generaladvokat: P. Cruz Villalón

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 3. juli 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

—

L. Kik ved H. Menger

—

den nederlandske regering ved B. Koopman, M. Bulterman, C. Schillemans og M. Gijzen, som befuldmægtigede

—

Europa-Kommissionen ved M. van Beek og J. Enegren, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. oktober 2014,
afsagt følgende

Dom

1

Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996 (EFT 1997 L 28, s. 1), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 307/1999 af 8. februar 1999 (EFT L 38, s. 1, herefter »forordning nr. 1408/71«).

2

Anmodningen er indgivet i forbindelse med en tvist mellem L. Kik og Staatssecretaris van Financiën (statssekretæren for finansspørgsmål) vedrørende L. Kiks tilknytning til den nederlandske sociale sikringsordning i perioden fra den 1. juni til den 24. august 2004.

Retsforskrifter

International ret

3

De Forenede Nationers havretskonvention, som blev undertegnet i Montego Bay (Jamaica) den 10. december 1982 og trådte i kraft den 16. november 1994, blev ratificeret af Kongeriget Nederlandene den 28. juni 1996 og af Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland den 25. juli 1997 samt godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved Rådets afgørelse 98/392/EF af 23. marts 1998 (EFT L 179, s. 1, herefter »havretskonventionen«).

4

Konventionens artikel 60 med overskriften »Kunstige øer, installationer og anlæg i den eksklusive økonomiske zone« bestemmer:

»1. Kyststaten har i den eksklusive økonomiske zone eneret til at bygge, give tilladelse til og regulere opførelsen, driften og brugen af:

a)

kunstige øer

b)

installationer og anlæg med de formål, som er fastsat i artikel 56, eller med andre økonomiske formål

c)

installationer og anlæg, som kan gribe forstyrrende ind i kyststatens udøvelse af sine rettigheder i denne zone.

2. Kyststaten skal have eksklusiv jurisdiktion over sådanne kunstige øer, installationer og anlæg, herunder jurisdiktion med hensyn til told-, afgifts-, sundheds-, sikkerheds- og indvandringslove og forskrifter.

[...]

5

Havretskonventionens artikel 77 med overskriften »Kyststatens rettigheder over kontinentalsoklen« bestemmer:

»1. Kyststaten udøver suveræne rettigheder over kontinentalsoklen for så vidt angår efterforskningen af den og udnyttelsen af dens naturlige ressourcer.

2. De i stk. 1 nævnte rettigheder er eksklusive i den forstand, at hvis kyststaten ikke efterforsker kontinentalsoklen eller udnytter dens naturlige ressourcer, må ingen foretage disse aktiviteter uden kyststatens udtrykkelige samtykke.

3. Kyststatens rettigheder til kontinentalsoklen er ikke betinget af effektiv eller formel okkupation eller af nogen udtrykkelig erklæring.

[...]

6

Konventionens artikel 79 med overskriften »Undersøiske kabler og rørledninger på kontinentalsoklen« har følgende ordlyd:

»1. Alle stater er berettiget til at udlægge undersøiske kabler og rørledninger på kontinentalsoklen i overensstemmelse med denne artikel.

2. Med forbehold af sin ret til at træffe rimelige foranstaltninger med henblik på efterforskning af kontinentalsoklen, udnyttelse af dens naturlige ressourcer og forebyggelse, begrænsning og kontrol af forurening fra rørledninger må kyststaten ikke hindre udlægning eller vedligeholdelse af sådanne kabler eller rørledninger.

3. Linjeføringen for udlægningen af sådanne rørledninger på kontinentalsoklen skal godkendes af kyststaten.

4. Intet i dette kapitel påvirker kyststatens ret til at fastsætte regler for kabler eller rørledninger, som fortsætter ind på dens land- eller søterritorium, eller dens jurisdiktion over kabler eller rørledninger bygget eller benyttet i forbindelse med efterforskningen af dens kontinentalsokkel eller udnyttelsen af dens ressourcer eller driften af kunstige øer, installationer og anlæg under dens jurisdiktion.

[...]

7

Havretskonventionens artikel 80 med overskriften »Kunstige øer, installationer og anlæg på kontinentalsoklen« bestemmer, at konventionens artikel 60 finder tilsvarende anvendelse på kunstige øer, installationer og anlæg på kontinentalsoklen.

EU-retten

8

Forordning nr. 1408/71 henviser bl.a. til artikel 51 i EØF-traktaten (senere EF-traktatens artikel 51, efter ændring dernæst artikel 42 EF), der nu svarer til artikel 48 TEUF. Disse artikler omhandler hovedsageligt koordination af medlemsstaternes sociale sikringsordninger og betaling af ydelser i henhold til disse således koordinerede ordninger. Ifølge denne henvisning omfatter forordningen bl.a. følgende betragtninger:

»Reglerne om koordinering af de enkelte medlemsstaters lovgivning om social sikring indgår som led i den frie bevægelighed for personer og skal således bidrage til en forbedring af arbejdstagernes levestandard og beskæftigelsesvilkår.

[...]

[S]om følge af de betydelige forskelle, der består mellem de enkelte medlemsstater med hensyn til den kreds af personer, som omfattes af lovgivningen i disse stater, må det foretrækkes at lægge det princip til grund, at forordningen finder anvendelse på personer, der er forsikret under de sociale sikringsordninger for arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende eller i kraft af udøvelsen af en lønnet eller selvstændig virksomhed.

[D]et er nødvendigt at respektere de karakteristiske træk ved de nationale lovgivninger om social sikring og kun udarbejde en koordineringsordning.

[...]

[A]rbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, som flytter inden for Fællesskabet, bør være omfattet af den sociale sikringsordning i en enkelt medlemsstat således, at samtidig anvendelse af flere nationale lovgivninger og de vanskeligheder, som kan opstå som følge heraf, undgås.

[...]

[F]or i videst muligt omfang at sikre ligebehandling af alle arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, der er beskæftiget på en medlemsstats område, er det hensigtsmæssigt som hovedregel at fastsætte, at den lovgivning, der skal finde anvendelse, er lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den pågældende udøver sin lønnede beskæftigelse eller selvstændige virksomhed.

[D]er bør fastsættes undtagelser fra denne hovedregel i særlige tilfælde, som kræver et andet anvendelseskriterium.

[...]«

9

Artikel 1 i forordning nr. 1408/71 har følgende ordlyd:

»I denne forordning:

a)

betyder udtrykkene »arbejdstager« og »selvstændig erhvervsdrivende« henholdsvis enhver person:

i)

der er forsikret i henhold til en tvungen forsikring eller en frivillig fortsat forsikring mod en eller flere risici, der svarer til de sikringsgrene, som indgår i en social sikringsordning for arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende, eller til en særlig ordning for tjenestemænd

[...]

10

Forordningens artikel 2 med overskriften »Personkreds« bestemmer i stk. 1:

»Denne forordning finder anvendelse på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og studerende, som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, og som er statsborgere i en af disse stater eller er statsløse eller flygtninge bosat på en medlemsstats område, samt på deres familiemedlemmer og efterladte.«

11

Afsnit II i forordning nr. 1408/71 indeholder artikel 13-17a vedrørende bestemmelse af, hvilken lovgivning der skal anvendes. Efter i stk. 1 at have opstillet reglen om, at personer, der er omfattet af denne forordning, alene er undergivet lovgivningen i én medlemsstat, har nævnte artikel 13 følgende ordlyd:

»2. Med forbehold af artikel 14 til 17:

a)

er en person, der har lønnet beskæftigelse på en medlemsstats område, omfattet af denne stats lovgivning, selv om han er bosat på en anden medlemsstats område, eller den virksomhed eller arbejdsgiver, der beskæftiger ham, har sit hjemsted eller sin bopæl på en anden medlemsstats område

[...]

c)

er en person, der har sin erhvervsmæssige beskæftigelse om bord på et skib, som fører en medlemsstats flag, omfattet af denne stats lovgivning

[...]

f)

er en person, som ophører med at være omfattet af en medlemsstats lovgivning, uden at han bliver omfattet af en anden medlemsstats lovgivning i overensstemmelse med en af reglerne i ovenstående litra eller med en af de i artikel 14 til 17 omhandlede undtagelser eller særlige regler, omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område han er bosat, i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lovgivning alene.«

Artikel 14 i forordning nr. 1408/71 med overskriften »Særlige regler, der finder anvendelse på personer, bortset fra søfolk, som har lønnet beskæftigelse« indeholder følgende bestemmelser:

»Reglen i artikel 13, stk. 2, litra a), finder anvendelse under iagttagelse af følgende undtagelser og særregler:

[...]

2)

For en person, der normalt har lønnet beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område, afgøres spørgsmålet om, hvilken lovgivning han er omfattet af, efter følgende regler:

a)

[E]n person, der hører til det kørende, sejlene eller flyvende personel i en virksomhed, som for andres eller for egen regning foretager international befordring af passagerer eller gods ad jernbane, landevej, luftvejen eller i indenrigs skibsfart, og som har sit hjemsted på en medlemsstats område, er omfattet af sidstnævnte stats lovgivning med følgende begrænsninger:

i)

[E]n person, der er beskæftiget af en filial eller af en fast repræsentation, som den pågældende virksomhed har i en anden medlemsstat end den, hvor virksomheden har sit hjemsted, er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den nævnte filial eller faste repræsentation er beliggende.

ii)

[E]n person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat, er omfattet af denne stats lovgivning, selv om den virksomhed, hvori han er beskæftiget, hverken har sit hjemsted, en filial eller en fast repræsentation på dette område.

b)

[A]ndre personer end de under litra a) omhandlede er omfattet:

i)

af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den pågældende er bosat, såfremt han udfører en del af sit arbejde på dette område, eller såfremt han er beskæftiget i flere virksomheder eller hos flere arbejdsgivere, der har deres hjemsted eller bopæl på forskellige medlemsstaters område

ii)

af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den virksomhed eller arbejdsgiver, som beskæftiger den pågældende, har sit hjemsted eller sin bopæl, såfremt han ikke er bosat i en af de medlemsstater, hvor han udfører sit arbejde

[...]«

Artikel 14b i forordning nr. 1408/71, som fastsætter særlige regler for søfolk, bestemmer:

»Reglen i artikel 13, stk. 2, litra c), finder anvendelse under iagttagelse af følgende undtagelser og særregler:

[...]

4)

En person, som har lønnet beskæftigelse om bord på et skib, der fører en medlemsstats flag, og som for denne beskæftigelse aflønnes af en virksomhed eller en person, der har sit hjemsted eller bopæl på en anden medlemsstats område, er omfattet af lovgivningen i sidstnævnte stat, såfremt han er bosat på dens område; den virksomhed eller den person, der udbetaler lønnen, anses som arbejdsgiver ved anvendelsen af nævnte lovgivning.«

14

Forordningens artikel 15 med overskriften »Regler om frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring« har følgende ordlyd:

»1. Artikel 13 til 14d finder ikke anvendelse på frivillig eller frivillig fortsat forsikring, medmindre der i en medlemsstat inden for en af de i artikel 4 omhandlede områder kun findes en frivillig forsikringsordning.

2. Hvor anvendelsen af to eller flere medlemsstaters lovgivning medfører samtidigt medlemskab:

—

af en tvungen forsikringsordning og af en eller flere ordninger for frivillig eller frivillig fortsat forsikring, er den pågældende alene omfattet af den tvungne forsikringsordning

[...]«

15

Aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater på den ene side og Det Schweiziske Forbund på den anden side om fri bevægelighed for personer, som blev undertegnet i Luxembourg den 21. juni 1999 og godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved afgørelse 2002/309/EF, Euratom, truffet af Rådet og Kommissionen, for så vidt angår aftalen om videnskabeligt og teknologisk samarbejde, den 4. april 2002 om indgåelse af syv aftaler med Det Schweiziske Forbund (EFT L 114, s. 1, herefter »aftalen mellem EF og Schweiz«), bestemmer følgende i artikel 8:

»De kontraherende parter fastlægger i overensstemmelse med bilag II samordningen af socialsikringssystemerne, især med henblik på at sikre:

a)

ligebehandling

b)

fastsættelse af den lovgivning, der finder anvendelse

c)

sammenlægning af alle tidsrum, der i de forskellige nationale lovgivninger tages i betragtning med henblik på at indrømme og opretholde retten til ydelser og på beregning heraf

d)

betaling af ydelser til personer, der har bopæl på de kontraherende parter område

e)

gensidig administrativ bistand og samarbejde mellem myndigheder og institutioner.«

16

Bilag II til aftalen mellem EF og Schweiz vedrørende koordinering af de sociale sikringsordninger fastsætter følgende i artikel 1:

»1. De kontraherende parter er enige om på området for koordineringen af de sociale sikringsordninger at anvende de fællesskabsakter, som der henvises til i, og som ændres ved, del A i dette bilag, eller tilsvarende bestemmelser.

2. Udtrykket »medlemsstat(er)«, der er anført i de akter, som der henvises til i del A i dette bilag, anses for at finde anvendelse på Schweiz ud over de stater, der er omfattet af de pågældende fællesskabsakter.«

17

I del A i bilaget henvises der bl.a. til forordning nr. 1408/71.

18

Forordning nr. 1408/71 er erstattet af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT L 166, s. 1), som finder anvendelse fra den 1. maj 2010, der er datoen for ophævelsen af forordning nr. 1408/71. Bilag II til aftalen mellem EF og Schweiz er ajourført ved afgørelse nr. 1/2012 vedtaget af Det Blandede Udvalg nedsat i henhold til aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater på den ene side og Det Schweiziske Forbund på den anden side om fri bevægelighed for personer af 31. marts 2012 om erstatning af bilag II til aftalen om koordinering af sociale sikringsordninger (EUT L 103, s. 51), der trådte i kraft den 1. april 2012. Dette bilag henviser nu til forordning nr. 883/2004. De faktiske omstændigheder, der ligger forud for ikrafttrædelsen af denne afgørelse, er imidlertid fortsat reguleret af forordning nr. 1408/71 i henhold til henholdsvis artikel 90, stk. 1, i forordning nr. 883/2004, hvorefter forordning nr. 1408/71 forbliver i kraft, og dens retsvirkninger bevares, så længe bl.a. aftalen mellem EF og Schweiz ikke er blevet ændret, og i henhold til bilag II, del A, punkt 3, til denne aftale, som ændret, der fortsat henviser til forordning nr. 1408/71 »vedrørende tidligere tilfælde«.

Nederlandsk ret

19

Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at i henhold den nederlandske lovgivning om den

almindelige sociale sikringsordning er arbejdstagere, som er bosiddende i Nederlandene, som hovedregel obligatorisk forsikrede i de forskellige grene af denne ordning. Undtagelsesvist ophører denne tilslutning i henhold til artikel 12, stk. 1, i Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999 (bekendtgørelse af 1999 om udvidelse og afgrænsning af kredsen af forsikrede i sociale forsikringer), såfremt den forsikrede i en periode på mindst tre på hinanden følgende måneder har været beskæftiget uden for Nederlandene, medmindre der er tale om beskæftigelse for en arbejdsgiver etableret i denne medlemsstat. Ifølge den nederlandske regerings præciseringer bestemmer Besluit verzekeringsplicht zeevarenden (bekendtgørelse om forsikringspligt for søfolk) i samme retning, at den nederlandske lovgivning om social sikring af arbejdstagere finder anvendelse, når søfolk, der er bosat i en medlemsstat, udfører beskæftigelse på et skib, som fører et tredjeland's flag – som ikke er part i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994 L 1, s. 3) – for en arbejdsgiver, der er hjemmehørende i Nederlandene.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

20

I 2004 arbejdede L. Kik, der er nederlandsk statsborger med bopæl i Nederlandene, på en rørdlægger, som sejler under panamansk flag. Han var indtil den 31. maj 2004 ansat af et i Nederlandene hjemmehørende selskab og var omfattet af denne medlemsstats almindelige sociale sikringsordning. Fra den 1. juni 2004 var han ansat af et i Schweiz hjemmehørende selskab til at udføre samme arbejde. Han skulle fortsat betale nederlandsk indkomstskat. I henhold til nederlandsk ret ophører tilslutningen til nævnte almindelige sociale sikringsordning, når en arbejdstager i en periode på mindst tre på hinanden følgende måneder arbejder uden for Nederlandene for en arbejdsgiver, som ikke er hjemmehørende i denne medlemsstat.

21

Det centrale spørgsmål i tvisten i hovedsagen er, hvorvidt L. Kik, henset til forordning nr. 1408/71, skal betale bidrag til den nederlandske sociale sikringsordning for perioden fra den 1. juni til den 24. august 2004. I denne periode befandt det skib, han arbejdede på, sig henholdsvis over en del af et tredjeland's kontinentalsokkel, i internationalt farvand og over visse medlemsstaters del af kontinentalsoklen (Nederlandene og Det Forenede Kongerige).

22

L. Kik har gjort gældende, at han ifølge forordning nr. 1408/71 ikke var omfattet af den nederlandske sociale sikringsordning i denne periode.

23

Under den kassationsappel, der er indbragt af L. Kik til prøvelse af afgørelsen i sidste instans, hvorved det blev fastslået, at han skulle betale bidrag til den nederlandske sociale sikringsordning i den omhandlede periode, er Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes højesteret) i tvivl om, hvorvidt denne forordning finder anvendelse.

24

Denne ret spørger indledningsvis, om forordningen udelukkende finder anvendelse på vandrende arbejdstagere og, såfremt dette er tilfældet, om L. Kik, henset til de forskellige steder, han udførte sit arbejde i den omtvistede periode, kan anses for at være en sådan vandrende arbejdstager, henset til den særlige karakter af det skib, han arbejdede på, og dets kvalificering i henhold

havretskonventionen samt, i givet fald, til hensigten med rørudlægningen.

25

Den forelæggende ret spørger navnlig, om L. Kik i de perioder, hvor det pågældende skib befandt sig over den del af kontinentalsoklen, der støder op til enten Nederlandene eller Det Forenede Kongerige, skulle anses for at have udført sit arbejde på disse medlemsstatsers område. Afhængigt af svaret på dette spørgsmål vil det måske skulle konstateres, at L. Kik under enten hele den omtvistede periode eller en stor del heraf arbejdede uden for Den Europæiske Unions område og ikke kan anses for en vandreende arbejdstager, der som følge heraf er omfattet af det personelle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71.

26

Den forelæggende ret er imidlertid med henvisning til dom Aldewereld (C-60/93, EU:C:1994:271) af den opfattelse, at selv i forbindelse med beskæftigelse uden for Unionens område bevirker en tilstrækkelig snæver forbindelse med dette område, at bestemmelserne i forordningens afsnit II finder anvendelse på en arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat.

27

Den forelæggende ret overvejer i denne forbindelse muligheden af, at relevante tilknytningsfaktorer kan fastslås såvel med Det Schweiziske Forbund – en stat, der skal anses for en medlemsstat for så vidt angår anvendelsen af nævnte forordning – (arbejdsgiverens hjemsted) som med Unionens område (indkomstbeskatning i Nederlandene og eventuelt arbejde på Kongeriget Nederlandenes og Det Forenede Kongeriges område, såfremt arbejdet ombord på den i hovedsagen omhandlede rørudlægger, når den opererede på disse medlemsstatsers del af kontinentalsoklen, kan sidestilles med et arbejde på disse medlemsstatsers område). Såfremt det sidstnævnte forhold er relevant, må det imidlertid afgøres, om det kun skal tages i betragtning for så vidt angår de perioder, hvor skibet arbejdede over disse medlemsstatsers del kontinentalsoklen, eller for så vidt angår hele den omtvistede periode, hvilket eventuelt vil kunne afhænge af, hvad der oprindeligt var planlagt.

28

Såfremt det lægges til grund, at L. Kik falder ind under det personelle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71, og at reglerne i forordningens afsnit II derfor finder anvendelse ved fastlæggelsen af, hvilken sociallovgivning der skal anvendes, spørger den forelæggende ret, hvilken regel der finder anvendelse.

29

Den forelæggende ret er af den opfattelse, at arbejdsstedet er en vigtig faktor, og at det derfor ligeledes skal afgøres, om lønnet beskæftigelse, der udøves om bord på en rørudlægger, der udfører arbejde over en medlemsstats del af kontinentalsoklen, skal sidestilles med arbejde, der udføres på denne medlemsstats område.

30

Såfremt dette ikke er tilfældet, finder ingen af reglerne i afsnit II anvendelse som sådan. Eftersom det ikke kan accepteres, at en arbejdstager, som forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på, ikke er omfattet af nogen social sikringsordning, skal den mest relevante tilknytningsfaktor følgelig fastlægges. I det foreliggende tilfælde skal arbejdstagerens bopæl afvises, eftersom der ikke er noget som helst tegn på en forbindelse mellem bopælen og arbejdsforholdet. Det samme gør sig

gældende for så vidt angår stedet for beskatning af den lønnede indkomst, eftersom forordning nr. 1408/71 ikke tager denne faktor i betragtning. Som følge af denne udelukkelse har stedet, hvor arbejdsgiveren er hjemmehørende, særlig betydning, henset til dom Aldewereld (EU:C:1994:271).

31

Såfremt lønnet beskæftigelse, der udøves om bord på en rørudlægger, der udfører arbejde over en medlemsstats del af kontinentalsoklen, skal sidestilles med arbejde, der udføres på en medlemsstats område, forudser Hoge Raad der Nederlanden to mulige løsninger.

32

Den første løsning består i en henvisning til hovedreglen i artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, som udpeger den anvendelige lovgivning til at være arbejdsstedets lovgivning, hvorfor den nederlandske lovgivning og Det Forenede Kongeriges lovgivning finder anvendelse i de perioder, hvor arbejdet skal anses for at være udført på hver af disse medlemsstaters område, idet schweizisk lovgivning i øvrigt finder anvendelse af de samme grunde som de i denne doms præmis 30 nævnte.

33

Ifølge den anden løsning skal arbejdet anses for normalt at være udført på flere medlemsstaters område som omhandlet i forordningens artikel 14, stk. 2, og følgelig finder reglen i den første situation, der er nævnt i artikel 14, stk. 2, litra b), nr. i), anvendelse, hvilket bevirker, at bopælsstatens lovgivning finder anvendelse, eftersom en del af beskæftigelsen er udøvet dér.

34

Den forelæggende ret er af den opfattelse, at den omstændighed, at artikel 14 i forordning nr. 1408/71 ifølge dens overskrift indeholder særlige regler, som finder anvendelse på andre arbejdstagere end søfolk, ikke behøver at være afgørende, eftersom forordningens artikel 14b, der indeholder de særlige regler for søfolk, ikke indeholder nogen bestemmelse, som finder anvendelse på den foreliggende sag.

35

Den forelæggende ret er derimod i tvivl om den sontring, der skal foretages mellem dette tilfælde og den situation, som er omhandlet i artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, hvor der først udøves lønnet beskæftigelse i en medlemsstat og dernæst i en anden medlemsstat, eftersom to aktiviteter aldrig kan udøves på samme tid af den samme person på to forskellige steder. Udtrykket »der normalt har lønnet beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område« i forordningens artikel 14, stk. 2, omhandler følgelig ligeledes en beskæftigelse, som er udført successivt på flere medlemsstaters område. En for snæver fortolkning af dette udtryk vil imidlertid være til skade for den frie bevægelighed for arbejdstagere, eftersom den indebærer, at de arbejdstagere, som ikke er omfattet af den særlige regel i forordningens artikel 14, stk. 2, vil være omfattet af forordningens artikel 13, stk. 2, litra a), og derfor være genstand for hyppige ændringer af den lovgivning, som finder anvendelse på dem.

36

Under disse omstændigheder har Hoge Raad der Nederlanden besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1)

a)

Skal reglerne om den af forordning nr. 1408/71 omfattede personkreds og de regler, der fastsætter den territoriale rækkevidde af henvisningsreglerne i forordningens afsnit II, fortolkes således, at disse henvisningsregler finder anvendelse i et tilfælde som det foreliggende, i hvilket der er tale om en i Nederlandene bosat arbejdstager, der er nederlandsk statsborger, der i al fald tidligere var pligtforsikret i Nederlandene, arbejder som sømand for en arbejdsgiver, der er hjemmehørende i Schweiz, udfører sit arbejde om bord på en rørudlægger under panamansk flag og først udfører dette arbejde uden for EU's område (ca. tre uger over USA's kontinentalsokkel og ca. to uger i internationalt farvand) og dernæst over Nederlandenes (perioder på en måned og ca. en uge) og Det Forenede Kongeriges (en periode på godt en uge) kontinentalsokkel, hvorved den i denne forbindelse erhvervede indtægt er pålagt indkomstskat i Nederlandene?

b)

Hvis ja, finder forordning nr. 1408/71 da kun anvendelse på de dage, hvor den pågældende har været beskæftiget over en EU-medlemsstats kontinentalsokkel, eller også i den forudgående periode, hvor han arbejdede andetsteds uden for EU's område?

2)

Såfremt forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på en arbejdstager, hvilken lovgivning eller hvilke lovgivninger udpeges da af forordningen som den eller de lovgivninger, der skal finde anvendelse?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det første spørgsmål

37

Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en arbejdstager, der som L. Kik er statsborger i en medlemsstat, hvor han er bosat, og hvor han indkomstbeskattes, arbejder på en rørudlægger, der fører et tredjeland's flag, og som opererer forskellige steder i verden, bl.a. over visse medlemsstaters del af kontinentalsoklen, tidligere var ansat af en virksomhed, der er hjemmehørende i hans bopælsstat, skifter arbejdsgiver og dernæst er ansat af en virksomhed, der er hjemmehørende i Schweiz, idet han bevarer sin bopæl i samme medlemsstat og stadig sejler på samme skib, er omfattet af forordningens personelle anvendelsesområde.

38

Det skal i denne forbindelse for det første bemærkes, at i henhold til artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 finder denne bl.a. anvendelse på arbejdstagere, som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, og som er statsborgere i en medlemsstat.

39

Af forelæggelsesafgørelsen fremgår, at dette var tilfældet for L. Kik under den i hovedsagen omhandlede periode. Han er nemlig nederlandsk statsborger og var under den omhandlede periode forsikret i henhold til den nederlandske almindelige sociale sikringsordning som følge af

hans bopæl i denne medlemsstat. Selv om tvisten i hovedsagen vedrører spørgsmålet om, hvorvidt L. Kik under den omhandlede periode var omfattet af den nederlandske eller den schweiziske lovgivning, er det imidlertid ikke bestridt, at han var omfattet af en af disse lovgivninger.

40

Det skal for det andet konstateres, at det arbejde, som udføres om bord på en rørudlægger, ikke kan sidestilles med et arbejde udført på en medlemsstats område, når skibet befinder sig over denne medlemsstats del af kontinentalsoklen.

41

Den jurisdiktion, som havretskonventionens artikel 79, stk. 4, tilkender en kyststat, er nemlig begrænset til kabler eller rørledninger bygget eller benyttet i forbindelse med efterforskningen af dens kontinentalsokkel eller udnyttelsen af dens ressourcer og omfatter således ikke skibe, som anvendes til at udlægge disse kabler eller rørledninger. Et sådant skib kan i øvrigt heller ikke sidestilles med en »kunstig ø«, en »installation« eller et »anlæg« på kontinentalsoklen som omhandlet i denne konventions artikel 80. Det fremgår under alle omstændigheder ikke af forelæggelsesafgørelsen, at de rør, som blev udlagt af det skib, som L. Kik arbejdede på i de perioder, hvor det befandt sig over visse af disse medlemsstats del af kontinentalsoklen, var beregnet til efterforskning af kontinentalsoklen eller udnyttelse af dens naturlige ressourcer.

42

I et tilfælde som L. Kiks kan konstateringen af, at det arbejde, der udføres om bord på en rørudlæggeren, ikke kan sidestilles med arbejde udført på en medlemsstats område, når skibet befinder sig over denne medlemsstats del af kontinentalsoklen, ikke i sig selv rejse tvivl om anvendeligheden af forordning nr. 1408/71. Den blotte omstændighed, at en arbejdstagers virksomhed udøves uden for Unionens område, er nemlig ikke tilstrækkelig til at udelukke, at Unionens regler om arbejdskraftens frie bevægelighed finder anvendelse, såfremt arbejdsforholdet har en tilstrækkelig snæver tilknytning til dette område (dom Aldewereld, EU:C:1994:271, præmis 14).

43

I denne forbindelse fremgår det af Domstolens praksis, at en sådan tilstrækkelig snæver tilknytning mellem det pågældende arbejdsforhold og Unionens område bl.a. følger af den omstændighed, at en unionsborger, der er hjemmehørende i en medlemsstat, er blevet ansat af en virksomhed, der er etableret i en anden medlemsstat, og for hvilken unionsborgeren er beskæftiget (jf. i denne retning dom Petersen, C-544/11, EU:C:2013:124, præmis 42).

44

Som generaladvokaten har anført i punkt 40 i forslaget til afgørelse, er det arbejde, som L. Kik har udført under den i hovedsagen omhandlede periode, karakteriseret ved en række tilknytningsfaktorer til Kongeriget Nederlandene og Det Schweiziske Forbund, der er en stat, som skal anses for en medlemsstat for så vidt angår forordning nr. 1408/71. Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at konstatere, at L. Kik var bosiddende i Nederlandene, og at hans arbejdsgivers hjemsted var Schweiz.

45

Henset til de ovennævnte betragtninger må det første spørgsmål besvares med, at forordning nr.

1408/71 skal fortolkes således, at en arbejdstager, der som L. Kik er statsborger i den medlemsstat, hvor han er bosat, og hvor han indkomstbeskattes, arbejder på en rørudlægger, der fører et tredjelands flag, og som opererer forskellige steder i verden, bl.a. over visse medlemsstatsers del af kontinentalsoklen, tidligere var ansat af en virksomhed, der er hjemmehørende i hans bopælsstat, skifter arbejdsgiver og dernæst er ansat af en virksomhed, der er hjemmehørende i Schweiz, idet han fortsat er bosat i samme medlemsstat og fortsat sejler på samme skib, er omfattet af denne forordnings personelle anvendelsesområde.

Om det andet spørgsmål

46

Med det andet spørgsmål, der er stillet for det tilfælde, at forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på en arbejdstager som L. Kik, og som Domstolen derfor skal besvare, spørger den forelæggende ret, hvilken lovgivning der udpeges til at finde anvendelse på en sådan arbejdstager i henhold til forordningens afsnit II, der udpeger den anvendelige nationale lovgivning.

47

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at når en person er omfattet af det personelle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71 som defineret i forordningens artikel 2, finder særreglen i denne forordnings artikel 13, stk. 1, i princippet anvendelse, og den nationale lovgivning, der skal anvendes, bestemmes i overensstemmelse med bestemmelserne i forordningens afsnit II (dom Aldewereld, EU:C:1994:271, præmis 10).

48

I denne doms præmis 11 konstaterede Domstolen, at ingen af bestemmelserne i afsnit II direkte omhandler situationen for en arbejdstager, der er blevet ansat af en virksomhed i Unionen, men ikke har beskæftigelse på Unionens område, idet han udelukkende arbejder på et tredjelands område.

49

Et sådant tilfælde skal sidestilles med det tilfælde, hvor en arbejdstager er ansat af en virksomhed i Unionen med henblik på at arbejde på et skib, der fører et tredjelands flag.

50

Dette gælder uanset indførelsen, efter den periode, der er relevant i forbindelse med nævnte dom, af artikel 13, stk. 2, litra f), i forordning nr. 1408/71, hvorefter en person, som ophører med at være omfattet af en medlemsstats lovgivning, uden at han bliver omfattet af en anden medlemsstats lovgivning i overensstemmelse med en anden regel i afsnit II i denne forordning, er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område han er bosat.

51

I denne forbindelse bemærkes, at det er en betingelse for anvendelsen af bestemmelsen, at lovgivningen i en medlemsstat ikke længere er anvendelig, og at bestemmelsen ikke selv opstiller de betingelser, der skal være opfyldt, for at lovgivningen i en medlemsstat ophører med at finde anvendelse (jf. dom Kommissionen mod Belgien, C-347/98, EU:C:2001:236, præmis 31). Som Domstolen allerede har fastslået, bl.a. i præmis 33 i dom van Pommeren-Bourgoniën (C-227/03, EU:C:2005:431), tilkommer det lovgiver i de enkelte medlemsstater at fastsætte disse betingelser.

52

Som det nemlig er præciseret i artikel 10b i Rådets forordning (EØF) nr. 574/72 af 21. marts 1972 om regler til gennemførelse af forordning nr. 1408/71 (EFT L 74, s. 1), som ændret og ajourført ved forordning nr. 118/97, afgøres datoen og betingelserne for, hvornår en i artikel 13, stk. 2, litra f), i forordning nr. 1408/71 omhandlet person ikke længere er omfattet af en medlemsstats lovgivning i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lovgivning.

53

I henhold til nederlandsk ret fandt denne medlemsstats lovgivning om social sikring anvendelse på L. Kik under hele den omtvistede periode. Eftersom betingelsen for, at en medlemsstats lovgivning ikke længere finder anvendelse, ikke er opfyldt, finder artikel 13, stk. 2, litra f), i forordning nr. 1408/71 ikke anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede.

54

Det skal følgelig fastslås, at i en sådan situation udpeges en lovgivning som anvendelig med henvisning til bestemmelserne i afsnit II i forordning nr. 1408/71, bortset fra denne forordnings artikel 13, stk. 2, litra f), under forudsætning af, at arbejdsforholdet har en tilstrækkelig snæver forbindelse til Unionens område.

55

Som fastslået i denne doms præmis 44 er der tale om en tilstrækkelig snæver forbindelse til Unionens område i en situation som den, L. Kik befinder sig i.

56

Når det drejer sig om at bestemme, hvilken lovgivning der i henhold til forordning nr. 1408/71 finder anvendelse i en sådan situation, må det fastslås, at den almindelige regel i forordningens artikel 13, stk. 2, litra c), som udpeger flagmedlemsstatens lovgivning for så vidt angår søfolk, ikke kan anvendes analogt, eftersom der i det foreliggende tilfælde er tale om en person, som arbejder om bord på et skib, som fører et tredjelands flag.

57

Domstolen har i et lignende tilfælde fastslået, at den anvendelige lovgivning er den, der fremgår af bestemmelserne i forordningens afsnit II, på grundlag af de tilknytningsmomenter, som den pågældende situation har til medlemsstaternes lovgivning (jf. dom Aldewereld, EU:C:1994:271, præmis 20).

58

Ligesom det var tilfældet i dom Aldewereld (EU:C:1994:271, præmis 21), er de eneste tilknytningsmomenter til en medlemsstats lovgivning eller til en sidestillet medlemsstats lovgivning i det foreliggende tilfælde arbejdstagerens bopæl eller det sted, hvor arbejdsgiveren er etableret. Domstolen har imidlertid i denne doms præmis 22 fastslået, at det fremgår af forordning nr. 1408/71's opbygning, at anvendelsen af lovgivningen i arbejdstagerens bopælsmedlemsstat er en supplerende regel, som kun får betydning i det tilfælde, hvor denne lovgivning har en tilknytning til arbejdsforholdet. Når arbejdstageren således ikke bor på en af de medlemsstatsers område, hvor han er beskæftiget, er det normalt den for arbejdsgiverens hjemsted eller bopæl gældende lovgivning, som finder anvendelse.

59

I en situation som den i hovedsagen omhandlede bekræftes denne konstatering af artikel 14, stk. 2, litra a), første punktum, i forordning nr. 1408/71, en bestemmelse, der er vejledende for forordningens opbygning for så vidt angår de personer, som udfører et arbejde af en hovedsagelig omvarende karakter, som foregår på sådanne betingelser, at udøvelsen heraf ikke kan knyttes til et særligt sted, i henhold til hvilket lovgivningen i den medlemsstat, hvor arbejdsgiveren har sit hjemsted, finder anvendelse på disse personer.

60

Selv om denne bestemmelse, således som det fremgår af dens overskrift, indeholder regler, der finder anvendelse på personer bortset fra søfolk, kan den i hovedsagen omhandlede situation, dvs. situationen for en arbejdstager, der udøver lønnet beskæftigelse uden for Unionens område ombord på et skib, som fører et tredjeland's flag, sammenlignes med situationen for personer, som direkte er omfattet af denne bestemmelse, for så vidt som hverken flagstaten eller arbejdsstedet har nogen tilknytning til en medlemsstats lovgivning.

61

I en arbejdstager som L. Kik's situation er den anvendelige lovgivning følgelig lovgivningen i medlemsstaten eller lovgivningen i den sidestillede medlemsstat, hvor den virksomhed, hvori arbejdstageren er ansat, har sit hjemsted.

62

Henset til, at Domstolen ikke råder nogen oplysninger vedrørende karakteren af den forsikringsordning, der er fastsat i den schweiziske lovgivning, og henset til, at det følger af nederlandsk lovgivning, at sidstnævnte regulerer situationen for en arbejdstager som L. Kik i den i hovedsagen omhandlede periode, idet det heri bestemmes, at en sådan arbejdstager skal være tilknyttet en tvungen forsikringsordning, bemærkes imidlertid, at når lovgivningen i flere medlemsstater, hvormed Det Schweiziske Forbund skal sidestilles, medfører medlemsskab af en frivillig forsikringsordning og af en tvungen forsikringsordning, er den pågældende i henhold til artikel 15, stk. 2, første led, i forordning nr. 1408/71 alene omfattet af den tvungne forsikringsordning.

63

I det tilfælde, hvor lovgivningen i den stat, hvor arbejdsgiveren har hjemsted, i overensstemmelse med forordning nr. 1408/71 ikke fastsætter, at en arbejdstager som L. Kik skal være omfattet af nogen social sikringsordning, finder lovgivningen i den medlemsstat, hvor en sådan arbejdstager har sin bopæl, anvendelse. Det skal nemlig bemærkes, at bestemmelserne i forordningens afsnit II

ligeledes har til formål at forhindre, at personer, som er omfattet af denne forordnings anvendelsesområde, mister deres beskyttelse med hensyn til social sikring, fordi ingen lovgivning finder anvendelse på dem (dom van Pommeren-Bourgoniën, EU:C:2005:431, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

64

Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at de bestemmelser, som regulerer bestemmelsen af, hvilken national lovgivning der skal anvendes, og som er indeholdt i afsnit II i forordning nr. 1408/71, skal fortolkes således, at en statsborger i en medlemsstat eller i Det Schweiziske Forbund, som skal sidestilles med en medlemsstat med henblik på anvendelsen af denne forordning, som udfører lønnet beskæftigelse ombord på et skib, som fører flaget fra et tredjeland uden for Unionens område, herunder over en medlemsstats kontinentalsokkel, men som er ansat af en virksomhed, der har hjemsted på Det Schweiziske Forbunds område, er underlagt lovgivningen i den stat, hvor den pågældendes arbejdsgiver har hjemsted. Under de i hovedsagen omhandlede omstændigheder vil denne statsborger imidlertid være omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, hvor han er bosat, i det tilfælde, hvor anvendelsen af denne lovgivning, i overensstemmelse med nævnte forordning, medfører medlemsskab af en frivillig forsikringsordning eller ikke medfører medlemsskab af nogen social sikringsordning.

Sagens omkostninger

65

Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

1)

Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996, som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 307/1999 af 8. februar 1999, skal fortolkes således, at en arbejdstager, der som L. Kik er statsborger i den medlemsstat, hvor han er bosat, og hvor han indkomstbeskattes, arbejder på en rørudlægger, der fører et tredjelands flag, og som opererer forskellige steder i verden, bl.a. over visse medlemsstaters del af kontinentalsoklen, tidligere var ansat af en virksomhed, der er hjemmehørende i hans bopælsstat, skifter arbejdsgiver og dernæst er ansat af en virksomhed, der er hjemmehørende i Schweiz, idet han fortsat er bosat i samme medlemsstat og fortsat sejler på samme skib, er omfattet af det personelle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71, som ændret og ajourført ved forordning nr. 118/97, som ændret ved forordning nr. 307/1999.

2)

De bestemmelser, som regulerer bestemmelsen af, hvilken national lovgivning der skal anvendes,

og som er indeholdt i afsnit II i forordning nr. 1408/71, som ændret og ajourført ved forordning nr. 118/97, som ændret ved forordning nr. 307/1999, skal fortolkes således, at en statsborger i en medlemsstat eller i Det Schweiziske Forbund, som skal sidestilles med en medlemsstat med henblik på anvendelsen af denne forordning, som udfører lønnet beskæftigelse ombord på et skib, som fører flaget fra et tredjeland uden for Unionens område, herunder over en medlemsstats kontinentalsokkel, men som er ansat af en virksomhed, der har hjemsted på Det Schweiziske Forbunds område, er underlagt lovgivningen i den stat, hvor den pågældendes arbejdsgiver har hjemsted. Under de i hovedsagen omhandlede omstændigheder vil denne statsborger imidlertid være omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, hvor han er bosat, i det tilfælde, hvor anvendelsen af denne lovgivning, i overensstemmelse med nævnte forordning, medfører medlemsskab af en frivillig forsikringsordning eller ikke medfører medlemsskab af nogen social sikringsordning.

Underskrifter

(*1) Processprog: nederlandsk.